

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת ניסים ואטורי

3479/25/פ

הצעת חוק-יסוד : השפיטה (תיקון – הפרדת רשויות)

תיקון סעיף 15 .1 בחוק-יסוד : השפיטה¹, בסעיף 15, אחרי סעיף קטן (ה) יבוא :

"(ו) על אף האמור בסעיף זה, כנגד הגופים המנויים להלן, לא ייתן בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק צו, אלא אם כן נוכח כי פעלו בניגוד לחיקוק, או שקיבלו את החלטתם ממניעים פסולים :

(1) נשיא המדינה ;

(2) הכנסת או ועדה מוועדותיה ;

(3) הממשלה, ראש הממשלה או שר משרי הממשלה."

דברי הסבר

סעיף 15(ג) לחוק-יסוד : השפיטה, מסמיך את בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ, לדון בעניינים אשר הוא "רואה צורך לתת בהם סעד למען הצדק" ובמסגרת זו הוא מוסמך למעשה לתת כל צו, ללא כל מגבלה.

בסמכות זו נעשה שימוש רב, וככל שמדובר ברשויות מינהליות שונות, מדובר בסמכות שהיא נשמת אפו של שלטון מתוקן, בו פעולה שלטונית כפופה לביקורת שיפוטית. עילות הביקורת השיפוטית-מינהלית התפתחו עם השנים בפסיקותיו של בית המשפט העליון וכיום משמשת עילת הסבירות כעילה מרכזית המעבירה הלכה למעשה את שיקול הדעת המינהלי תחת שרביט הביקורת השיפוטית.

כאשר מדובר ברשויות מינהליות שונות, אשר שיקול הדעת המסור להם בחוק מלכתחילה הוא מצומצם, יכולה ביקורת שיפוטית על פעולתם ועל שיקול הדעת שהופעל במסגרת ההליך המנהלי לסייע להם ולהשביח את עבודתם. ואולם, כאשר מדובר בנבחר ציבור המכהנים ברשויות השלטון האחרות, ואשר מטבע הדברים, שיקול הדעת המסור להם הוא רחב וניתן להם בשל היותם נבחר ציבור המביאים לידי ביצוע את רצון העם, הרי שביקורת שיפוטית על אופן הפעלת שיקול הדעת שלהם, פוגעת בעקרון הדמוקרטי הבסיסי של מימוש רצון הבורח. החלפת שיקול הדעת של נבחר ציבור בשיקול הדעת של

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 78.

שופטי בית המשפט העליון, פוגעת בהפרדת הרשויות, ומעניקה, הלכה למעשה, לגוף שאינו נבחר את הסמכות לנהל את ענייניה של המדינה.

עם זאת אין ספק שיש להותיר ביקורת שיפוטית אף על גופים אלה, וזאת לא לצורך בדיקת עצם שיקול הדעת אלא למקרה בו נבחרי הציבור מקבלים החלטה הנוגדת דבר חקיקה מפורש או כאשר החלטותיהם נגועות במניעים פסולים דוגמת שוחד, ניגוד עניינים אישי, או פגיעה בטוהר המידות. אשר על כן מוצע לקבוע כי לא יינתן צו נגד החלטה של נבחרי הציבור אלא בשל עילת אי חוקיות או בשל התבססותה על מניעים פסולים.

הצעת החוק דומה בעיקרה הונחה על שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חבר הכנסת בצלאל סמוטריץ' (פ/1404/23).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ג בסיוון התשפ"ג (12.06.2023)